

PEST, csütörtök, január 10-kén, 1861.

I. évfolyam.

2-ik szám.

MAGYAR IZRAELITA.

Előfizetési feltételek:

Pesten házhoz hordással, v. vidékre bérmentesen megküldve:

Félévre 3 frt. o. ért.
Egész évre 6 " "

Előfizethetni a szerkesztőség s minden cs. kir. póstahivatal, s minden könyvkereskedőnél.

Hirdetmények ára:

2 hasábu petit sorért, egyszeri hirdetéssel
10 kr., többszöri hirdetéssel 20 kr.
osztr. értékben.

Megjelenik minden **csütörtökön.**

Felelős szerkesztő s kiadó-tulajdonos:

Dr. Rokonstein Lipót, rabbi.

(Szerkesztői iroda: Király-utca 3. sz. 3. emelet.)

PEST, 1861.

BOLDINI RÓBERT KÖNYVNYOMDÁJA.

(Országút 1. sz. a. Huszár-féle házban.)

H I R D E T M É N Y .

(2—3)

D^r. FISCHER JÓSEF L.

a nevelés körül szerzett bő tapasztalásai s e téreni sikeres működésére támaszkodva, ezennel bátorkodik m. t. hitsorsosinak becses figyelmét

fitanodája s kereskedelmi intézetére

(Király-utca 3. szám, 3. emelet)

felhívni. Czélszerű tanmódszere s növendékekkel bánásmódja már sok ízben a legtudósb szakavatottak részéről mint legkorszerűbb elismertetett. Tanodájában nem csak a népiskola minden tantárgyai, de minden kereskedelmi s realtanulmányok is a legalaposban adatnak elő. A hazai nyelvre legkiválóbb gond van fordítva és a nála végzett ifiak illő bizonyítványnyal ellátva, mely hasonló érvénynyel bír, mint a keresztény intézeteké, ez élet minden pályájára előkészítettnek s képesekké tétetnek. Teljes ellátásra is fogad fiúkat a vidékből illő ár mellett és azoknak gondos ápolására minden erejét s idejét fordítja. *)

*) Önmeggyőződésből a fentebbieket bizonyítja s a legmelegebben ajánlja a

S z e r k .

 Egy egyetemi hallgató, ki a német, francia s angol nyelvet tökéletesen bírja; s a magyar nyelven lapokba is irt, kíván mint nevelő egy házba lépni, vagy pedig órákat a fentebbi nyelvekben adni.

(Tudakozhatni a szerkesztőségénél.)

MAGYAR IZRAELITA.

A magyar izraelitát illető vázlatok a magyar történelemből.

Közli **Dr. Rokonyi.**

(Folytatás.)

Miként Sz. László törvényeiből kitészik, hogy akkor idejében is a zsidók műiparral foglalkozának, úgy későbben Kálmán alatt (1095—1114.) oly törvényekre akadunk, melyek világosan mutatják, hogy az akkori hazánkbeli eldődeink közt a gazdaság nagyon elvala terjedve; mert a böles király rendelni jónak látta:

1-ör A zsidók részére a fekvő birtokot biztosítani minden akadály nélkül. (Decr. Col. Lib. 1. C. 75.)

2-ör Azon törvény (ugyanott C. 74.) melynél fogva a zsidó birtokosnak csupán pogány rabszolgákkal vala megengedve földének művelése, szinte azt mutatja, hogy számos zsidó birtokosok s gazdák léteztek.

3-ör Kálmán nagy szelleme ezen újabb rendszert nem azonnal, hanem bizonyos évek mulva parancsolá érvénybe léptetését, alkalmasint nem néhány zsidó kedvéért, mint inkább azért, hogy a gazdaszat ne jőjön tespedésbe, ne szenvedjen hátraltatást.

Ellenben a zsidó kereskedésnek előttünk

nem igen virágzóznak tetszik. Mert Kálmán a zsidók s keresztények közti kereskedés s hittelezésnél azt rendelé; (Decr. Col. Lib. 2. C. 1. 2. 3.) hogy ez mindig két becstületes, egy keresztény s egy zsidó, tanu jelenlétében s aláírásukkal ellátott okirat által történjék s csak akkor birjon törvényes érvénynyel. E böles király az akkor idejében, kivált a Magyarországgal határos tartományokban, divatozott zsidó elleni gonosz koholmányok s rágalmozó vádaknak kiváná e törvény által elejét vétetni. Mindenesetre a zsidó kereskedésnek csekélyszerűnek kelle lenni; különben e lángeszű király ezt nem nehezítette, nem hátraltatta volna.

A zsidók mindenütt, hol hazát a szó teljes értelmében találtak, ahhoz nemcsak szívvvel s lélekkel ragaszkodtak, hanem testileg is oda tapadtak, ezt — mint parancsolá számokra Isten — arczuk veritékjével művelték is.

Az őshazában pedig találtak eldődeink itt szeretett s szerető hazát.

Feszler történész, midőn az őskort rajzolja, azt mondja (1. könyv, 5. 6. 8.) Ki a honalapító magyarnak hódolt, legyen ez magyar származásu vagy idegen faju, meg a későbbi bevándorlott is, a szabad állami intézmények s jogok teljes élvezetében részesült. *)

*) Szintugy mint az ős zsidó államban. Mózes törvényei több helyen parancsolják a törvényes egyelőséget a hon-szülött s idegen előtt.

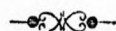
Azért a zsidókra nézve sehol sem találunk oly törvényt, mely őt, mikép az Francia-, Angol-, Spanyol- s Némethonban akkor divatban vala, tárgy — királyi vagyon — s áruczikkül tekintené s kezeltetné; sőt a lángszellemű Kálmán, ki a keresztes háboru kezdetekor a magyar trónon ült, a legádázabb szenvedélylyel fölsigáztatott vakbuzgó kitörésében ő nem osztozott, a történelem e legpiszkosabb szenyfoltjához ő nem dörzsölődött nemcsak, sőt mialatt a fanatikus dühnek Némethonban ezer meg ezer hitsorsink hullottak kegyetlen áldozatául, itt a szeretett hazában a nagylelkű nemzet kegyes s vitéz védszárnya alatt eldődeink csendesen s boldogul éltek a törvényes rend s a jogok teljes élvezete mellett.

A magyarok annyira tétettek akkor pengérré, a mi azonban a jelenkort csodálatra méltó okosságuk s igazságszeretetökért tisztelet s kegyelettel tölti, mivel Gottschalk keresztes hadára, melyet lekaszaboltak, egy másodiknak az ország határán megjelenvén, megtiltatott a hazán keresztül menni, azt határozta e had, hogy a magyarok jobb sorsra nem méltók, s jobb bánásmódra nem méltatandók a hitetlen zsidók s pogányoknál.

Ekkép a keresztes háboru egész tartama alatt, mely ártatlan embervérrel beszennyezett fanatikus korról a chronisták a nyugati s éjszaki országokban a zsidók ellen elkövetett borzasztó mészárlásokról beszélnek, mint: Rudolf barát által a Rhénus mellett: (1146.) az embertelen prédálás s gyilkolás Loeb-schütz, (1136) Boroszló, (1226) Meklenburg s Krakóban, (1225) a kegytelen üldözések Franciaországban, (1182—1200 s még később) a mesterségesen felizgatott népdüh s több kalandvadász a hit kétszinű köpenye alatt rabló s sarcoló csordái Angolhonban: (1189—1190.) — egyedül a szeretett haza előttin egész Európában, mint menhelyt nyújtó sziget a bőszen zajló tenger közepette, mint pihenés s üdülésre kínálkozó oáz a vad pusztavégtelen homokában, a dicső magyar királyok alatt: Kálmán, II. István, II. Béla, II. Gejza, III. István, II. László, IV. István, III. Béla, Imre s III. László. (1095—1205.) — Ha e komorsütét, csak vértől piroslott kort áttekint-

jük, azon kedvező helyzetet, mely közt itt a szeretetett hazában eldődeink éltek, s szerencsétlen hitsorsosinknak akkor még a vad állapotánál is szánandóbb sorsát egész Európában: lehetetlen térdre nem borulnunk az isteni gondviselés előtt, s benső hálánkat nem rebesgetnünk s le nem rónunk azon nagylelkű nemzetnek, mely nem engedé magát a kor átkos méltelyétől elragadtatni, hanem kalauzául az igazságot s okszerű jogosságot jelzé. Azért — e hitben élünk — ha a sors ostorzá is a nagy s nagylelkű magyar nemzet; de az isteni gondviselés örök életre szentelé, maga is szentkönyveibe beiktatni rendelvén: (Példb. 11. r. 4. v.) „Igazság ment a halál, az enyészettől.

(Folytatása következik.)

M Á M O R.

Bekefy B.-től: *)

Pohárt üríték értetek
Hogy boldogságban éljete.
Csak addig tartson gondotok
Ép' mig e pár csepp borotok.
Oszoljon szét mint a felhő,
Melyet elhajt zugó szellő.

* * *

A nagy ég terebélyes fa,
A sok csillag gyümöles rajta.
Angyaloknak való az csak
Nem minékünk földi fiak
A szép hold fűnn fehér kenyér...
Igyunk fiuk az Istenért!

Igen, kenyér... a mint mondtam.
Ugyebár?... el itten hagytam?...
A csillagok szálló szemek
Melyből neektárt készitenek...
A másét ne irigyeljük;
Csak a miénket őrizzük!

*) Izr. költő.

Ördögadta! nem kenyér a . . .
 Hanem angyalok tányéra.
 Ambróziféle eledelt
 Tudjátok az Isten hol lelt? . . .
 Jól megrázta ama nagy fát,
 S leszedte picziny almáját.

Igen . . . emez ambra alma,
 S amaz az Isten tányéra.
 Igen, igen! . . . mit is mondtam? . . .
 Ugy gondolom sokat ittam.
 Hogy lehetne tányér a hold . . .
 Mikor tegnap még kisebb volt?

Ha nem tányér . . . tehát kenyér?
 S hogyan lehet olyan fehér? . . .
 És ama sok picziny alma
 Ambróziát hogy adhatna? . . .
 Hiszen, ha fönn oly sok lenne . . .
 Néha kevés le is esne.

Hm! . . . most találtam ám még csak meg,
 Aldják meg mind a hét egek!
 Az, amott fönn, Isten sajtja,
 Melyet mindig, önkényt adja
 A sok bárány, mely ott legel,
 Ha öreg pásztornak kell.

Igy van, ugy van, eltaláltam . . .
 Addig, addig okoskodtam
 Igyunk fiuk hát meg egyet,
 S hívjuk segélyre az eget
 Hogy védje közös anyánkat,
 S áldja meg szent hazánkat.

SZÜLESSÉL RÓZSÁNAK.

Konrádi Marktól. *)

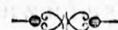
Szülessél rózsának
 S én langyos szellőnek
 Hogy nap lemenésekor
 Hévvél öleljelek.

Szülessél gyázfűznek
 Én csörgő pataknak
 Borulj gyakran reám
 S majd gyöngén ringatlak.

*) Van szerencsénk itt bemutatni egy 15 éves izr. költőt,
 ki szép reményekre füljogosit. Szerk.

AZ ÁRVA

Nincsen anyám, nincsen atyám
 Csak elhagyott szegény hazám,
 Szegény hazám, minden kincsem,
 Kivüle már semmim sincsen
 S egy kapaföld lábam alatt
 Mely földendi majd síromat
 Síromat megholtam után
 Ennyi örökség maradt rám.

Komoly szavak.

Lustig Zsigmondtól.

Nem akarok ama gyengeszivü emberek sorába tartozni, kik a mostoha sors csak első nyugállomásánál is fölajdulnak és rögtön lecsapó nyaktiló alá kerülteknek hiszik magokat; — de még kevésbbé óhajtok azok közé tartozni, kik sors urannak említett nyugállomásán — a tisztujítási kortes-hangokban azonnal sátorbontási zajt és végeltakarodást véelve, a mostoha sors garázdalkodó bérenczeinek tüstént halotttort. — és a még csak távol derengő „jobb sors“ tisztjeinek üdvülkomat csapni képesek; — hanem inkább azok közé kívánok soroltatni én, kiknek csupán testére bír a mostoha sors sarcozt vetni; de kiket éber lélek kalauzol még a legförtelmesebb bilincsek között is, és kik lebilincstelenítésüket önmaguk eszközlik úgy: hogy lánczuk szemeit egyenként csavarják le és minden egyes lecsavarintott szemet „hamvat szóró urnába vetnek!“

Bocsánatot kérek tisztelt olvasóimtól, ha talán sokáig tartogattam képeim holt honában — kis türelmet! — és én felelevenítem azokat.

Érzem és tudom, hogy vannak hitsorsosim között olyanok, kik a lefolyt évtizedben meg tán azelőtt is fanyar sorsunkat megváltozhatlannak hitték, és hon polgári jogokra való juthatásunkat lehetlennék vallották, és szilárdul hiszem azt is, hogy ugyanazon hitrokonim azok, kik most az első enyhe

fuvalmon fölujjongnak és bizton hiszik, hogy állapotunk és viszonyaink rögtön változtattak....

E hitrokonimnak én azt mondom, hogy valamint cseppenként ivott bor részegit leginkább, úgy szemenként szélyeszedett lán cz a leginkább szétszedett, az az : hogy a bilincs első szemét vessük a hamvvederbe mint szemét a „bizalmatlanság és gyanunak;“ — másodikát mint szemét az „önerőt nem sejtésnek;“ — harmadikát mint szemét az „önmegalázásnak;“ — negyedikét mint szemét a „nyűgős nyugalomra vágyásnak;“ — ötödikét mint szemét a „kiskorúsági vakhitnek;“ — hatodikát mint szemét a „kenyérkeresés kizárolagosságának.“ — Vessük mindezeket, mondom, a feledés urnájába egyenként, hogy törhesünk oly örömekre, melyek az által szoktak szívnek, léleknek élvét nyújtani, hogy öntudatteljes meggyőződés ként, nem pedig a „könnyelműek“ száraz, táptalan kéjadagaiként nyomódnak le orezáink vonásain!!!

Tartván attól, hogy valameddig homálylyal borítom érzelmeim kifejtését félreértetem, szükségesnek tartom, a „corpus delicti“ — hez lényegem egész elszántóságával férközni és kereken kimondani, miszerint : „köztünk, zsidók között, vannak olyanok, kik bizalmatlansággal viseltetnek a nem zsidók iránt, pedig kölcsönös bizalom fűzheti csak össze a lelkeket, lökheti tova a gyanúsítgatást és teremheti meg a hatalmat! — Ámde a bizalom nem dobra verhető áruczikk és csak is eslekvényekben nyilvánulva szülheti meg másokban hasonmását! El tehát a „bizalmatlansággal és gyanuval“ bilincsünk emez első szemével!

„Az önerőt nem sejtés“ — gyönge ség, badarság volna pedig tőlünk lelkünkbe be nem pillantanunk, és benne föl nem fedezni akarnunk „erőnk et;“ — hogy pedig erőre akadunk lelkünkben, azt úgy hiszem, bizonyítgatnom fölösleges. — Rajta tehát szeretett hitrokonim! Állítsunk erőnek erőt eléje, és megrendithetlentül hiszem, hogy tisztességgel és becsülettel állandjuk meg a sarat akkoron, ha megsemmisítettük lesz

az „önerőt nem sejtést“ — bilincsünk gyűrűzetének e második szemét.

„Az ön megalázás,“ melytől sokan, — valamennyünk kárára — de önmaguk sílány kényelmére elég bátrak vissza nem riadni, valóban ököljogkori vámdíj, melynek lefizetését ki sem követelheti ma tőlünk, sőt megutáltatja birtokosát. — El tehát te veled is, te undok mételye a lelkeknek! el veled te harmadik gyűrűje békónknak!!

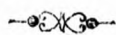
„A nyűgős nyugalomra vágyás“ eme hő kívánsága az ugynevezett nyárspolgároknak és a mi annyit tesz : hogy „huzz a deresre nem bánom, csak ne üss“ — sajnos szintén megfogamzott néhányainkban — e fölött azonban szomorkodni sem tudok, mert hisz a korszellem megsemmisíti a dereseket és rendre utasítja a pandurokat — nem lesz tehát deres, nem pandur — a „nyűgős nyugalomra vágyás“ e negyedik szem bilincsünknek Tantal kínok közepett hogy fogja végenyészttét elnyomorogni, óhajtvá reméljük!!

„Kiskorúsági vakhit.“ Hogy vannak szülék hitsorsosink között, kik törpe szellemű gyermekkel kedveskednek a honnak, viszont vannak gyermekek közöttünk, kik szakasztott képmásai apjoknak és a tengődést tartják egyedüli hivatásuknak, váltig bebizonyul, ha a legutóbbi időben egy pár mieinktől ránk parittyázott éles köveket (cikket) kellő figyelemmel taglalgattunk — nem szólt azokból más, mint faragatlanság és az erősbek előtti hajlongás; — nem más szellemi kiskorúságnál, mely nyakrafőre siet adóját letenni a nagykoruak zsámolya előtt, — és ime bösz haragra gyaladnak amaz iskolás fiúk azért, hogy az önnöneik közötti nagy koruak vezérszava hatalmas „megállj“-t dörög még a gyámoltalan kiskorúak elé is. — Jogért, ne zsoldért, küzdjünk, szeretett hitrokonim — a kiskorúság csak néhánynak vakhite ébredjen. E néhány ha van rá ereje, ha nincs — pusztuljon vakhitével együtt ötödik szemeként bilincsünknek!!!

„A kenyérkeresés kizárolagos sága“ az előbbinek méltó ikertestvére — emez émelygésig kicséplte bűnünk, hogy kút-

forrását keserű elnyomatásunkban találja a nap világánál is világosb; — hogy tehát a lidércz távoztával e büntől végképen megszabadulandunk kezekedik e mellett elégségesen az: hogy levegőhöz hasonlíthatnak minket, mely ma akarjuk e tulajdonunkat érvényre emelni „tolakodók“ vagyunk;*) — de elég az hozzá, hogy e tulajdon bennünk él — nevezék bármi néven — én dicső tulajdonnak tartom, mely bilincünk utolsó szemét a „kenyerkeresés kizárolagoságát“ a feledés hamvedrébe sikeresen foghatja juttatni!!

Imént láhattuk tehát, szeretett hitrokönim, hanyadán vagyunk magunkkal; tudjuk, miben erősödjünk és mit simítsunk el lelkünk-ről. — E tudomás sokat ér, a mennyiben az első enyhe fuvalmon, mely jelenleg édes hazánk közörömében találhatja talán leginkább méhet, — mondom ezen enyhe fuvalmat ne babéron megpihenésre, hanem inkább babergyütésre használjuk; de jó eleve készüljünk el az el nem ismertetés fájó lehetőségére is, melyben ismét ne lássunk rögtön lecsapó nyaktilót; hanem sors uramnak szeszélyes játékát, mely, mint minden játék csak úgy juttathatja a vesztést nyereségre, ha valami „főbelövés“-féle intermezzo véget nem vet a játéknak.

Üdvözet Bihar megyének.

Ha halhatatlan koszorus költőnk kegyeletlús szavai: „Szerte nézett s nem lelé honát a hazában“ valaha egy népfajra, úgy bizonyosan a zsidóra alkalmazható volt. Van-e népfaj, emberfelekezet, melyről inkább, mint a zsidóról lehetne a legnagyobb joggal mondani: „Bal sors, a kit régen tép, hozz rá víg esztendőt, megbűnhötte már e nép a multat s a jövőndőt.“ Ne ütközzék meg azon senki, hogy csekélységem bátorodik üdvözetet azon megyének írni, a melyről hazaszerte tudva van, hogy csak édes hazánk

*) Ehez tartoznék tán az „Illust. Judz.“ s Ben-Ch.-ban oly sürgetőleg indítványozott magyar izraeliták képviselote, a mi, nézetünk szerint, szükségtelen vagy kora szülés lenne.

iránti buzgalmából kiindulva, testesíté meg az emberiség s egyes nemzetiségek szt. háromságának üdv- s malasztárasztó igéjét: a szabadságot, egyenlőséget és testvériséget! — Mindenki tudja, hogy azért üdvözetet nem vár, nem várhat. A nemes szívű tett magában a cselekvényben leli jutalmát. A boldogító és lelketemelő öntudat az. És ha én mégis hálanyilatkozatot mondok Bihar megyének — utalva a P. N. 23. szám „különfélék“ rovatának 2. pontjára — ne higye senki sem felőlem, hogy evvel a megye iránti háladatosságomat, anyagilag véve, szókbán akarnám leróni. Nem! hanem morális kötelességem teljesítési érzetének, azon szívem mélyéből önkénytelen ömlengő édes érzemények nyilatkoztatási vágynak engedve, kértem alásan ezen lapszerkesztőjétől egy kis tért. ¹⁾ E lapban, mely páratlan a maga nemében, a melyről nyíltan bevallom, hogy a szabad polgárság utáni élénk ábrándjaim, minden teljes férfikorusági érett gondolatim valószínűsítője, mondom, e lapban vágytam, a mint bizton állíthatom, minden becsületes magyar érzelmű izraelita nevében szívem legődesb sugallatát nyíltan kimondani. Kimondani nyíltan azt, a mit mindnyájunk érzünk, ezrek óta megfosztott emberi jogunk visszaállítói iránt. De ki az, ki képes volna, ily háládattelt érzelmeket szókbá kifejezni? Ha létünket Istennek, úgy emberi méltóságunkat szabadelvű felebarátinknak köszönhetjük, kik azt, Isten akaratát követve, megadták. Szerintem, ki emberemancipatióról szól, azon kiskoruságot árulja el, miszerint fogalma nincs e szóról „ember.“ Rég elmorzsolts tárgy ugyan, de egy pár szóval mégis csak érintem, hogy a szabadság minden a természetben kifürkészhető tárgyak fölött azon előnnyel bír, hogy az annál nagyobb, minél többeknek osztatik; s ha netalán még volna olyan, ki azt mondaná, hogy a szabadságot meg kell érdemelni, annak Macaulayval mondhatom: hogy az annyit tesz, mint azt állítani, hogy „addig senkinek sem szabad a vízbe menni, míg uszni nem tud.“ De hol, a legmagyarabb ²⁾ megye 8 zsidót állandó választmányi tagnak nevez ki, ott úgy hiszem nem képzelhető, hogy mégis legyen olyan, kinek lelki szemeiről az előítéletek szülte hállyog le nem hullott volna, — kivált ha a legközelebb lefolyt tizedre pillant vissza. A ki ebben sem okult,

¹⁾ Mit annál örömeztöbben engedünk, e nemes megye szabadelvű védpaizsa alatt számos éven át élén, sok barát s édes emlékezet erős kötelei még mindig oda bilincselnek. Szerk.

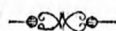
²⁾ Azért legmagyarabb szabadelvű is.

a ki ebben sem tanulta meg a megfosztott emberi jogok lelki gyötrelmét érezni, az csak szánandó emberi alak. Kétséget sem szenved, hogy B. megye nemesszivü eljárását a többi megyék is, ha nem is utánozva, de saját józan belátásuk és jogérzelmük folytán követendik, s követvén azt, nemcsak az emberiség értelmében teljesítik kötelességüket, hogy egy Európában csupán Magyarországon függőben lévő kérdést — s a maga nemében ily csekély a mai korban majdnem jellemtorzító kérdést oldottak meg, hanem a jövő hongyulást ezen igen drága időben oly tárgyalástól mentettek fel, a mely, a dolgot tisztán felfogva, egy valóságos szabad nemzet kérdése és tárgyalása nem is lehet; mert nem képzelhetni oly nemzetet szabadnak a mely közt egy is van, ki nem az. A nemeslelkü bihariak hazafias tettükkel már is tanúságot tettek, hogy ők, megértve a magyar ember jelenkori teendőit, ama várvavárt hongyulésen, a melyben, felesleg mondanom mennyi teendője lesz, a honatyáknak zsidóügy gyel nem igen óhajtják drága, a haza sokkal fontosb ügyeire szentelt idejüket vesztegetni, hanem a valóságos idővel gazdálkodva bemutatták, (de jure et de facto) hogy az, miszerint a zsidó széles e hazában szabad polgár fait accomplit, és az országban annyi anyagi és szellemi erővel bíró néposztály örvendend, ha ott nem zsidóról, hanem csupán csak magyarról lesz szó. Ezt a szép, kor- és észszerüséget vajha Kárpáttól Ádriáig minden bennszülött utánozná! Az esztergami értekezlet világosan bemutatá, hogy a magyar ember sajnos, még sem tud az idővel gazdálkodni. Szükség pedig az 1000 éves alkotmány erőnekerejével kifecszamított és eltorzított alakjának helyrehozatalára a drága idő s nem encsembencsem emancipatióval azt elfecsérelni. A dolgot illeténleg, tehát mint üdvös hazai dolgot tekintve, lehetetlen a bihariakat eljárásukért nem üdvözleni. Ezt pedig e lapban ohajtam tenni, mely sajátlag a magyar ajku zsidóké; mert szegény elnémetesített hittársainknak, Isten tudja, hány lap nem szerkesztetik német nyelven itt Magyarhonban, de mi ellen csak azért is nem panaszkodom, mivel Isten segedelméből nem sokára átváltoznak a becsületes magyar ember nyelvére s szivük s ajkuk egygyé olvadand.) Mily édesen hangzik e szó „haza, itthon vagyok“ mily kellemes érzést gerjeszt a kebelben, ha nem

kell szerte nézni, hogy honunkat leljük, ha egyet pillantva Bihar felé, otthon érzi magát. Adja Jehova és Hadúr, hogy minden ember a dolog tényállását ily tisztán, lelki meggyőződéssel, hazafiúi sz. érzelemmel lássa, értse és végezze! Én pedig vallásos meggyőződéselem legszentebb áhitatával így fejezem be üdvözetemet, kívánván, hogy a magyart a félvilág uralja, Amen!

T. Szeléről 1860-ik év utolsó estején.

Bácskai.

Levelezések.

Dr. Popper úr Debrecenből szives vala, egyik régibb de meg nem jelent cikkét velünk közleni, melynek közérdekkel bíró végét adjuk azért, mivel benne oly ügyek pendittetnek, mik eszmecsere bõ anyagot nyujtanak.

A cikk vége ekkép hangzik: Elismerjük ugyan hálás köszönettel a hazai lapok hozzánk iránti jóakarátát, melynél fogva azok olykor az ügyeink fejtegetésére szánt cikkeket is hasábjaikban közölni sziveskednek; ámde már maga a méltányosság is megkívánja tőlünk, hogy jelenben, midőn a sajtó organumainak a nemzet legelső és legtöbb napikérdéseivel a lehető legkimerítőbb részletességgel foglalkodniok kell, azokat ámbár nagy fontosságú, de mégis inkább csak specialis érdekü ügyeink bõ tárgyalásától a mennyire lehet megkiméljük. Ezt pedig egyedül egy saját önálló független a magyar izraelitát érdekeit képviselő napi vagy legalább hetilap megindítása által érhetnők el.

Valamint egyrésről semmi kétség nem lehet a felől, hogy a tervezendő lapot héber vallásu atyámfiai országszerte magasztos örömmel felkarolandják és azt a lehető legbuzgóbb részvétellel pártolandják — ugy más részről bizton hiszem, hogy könnyen találkozik a fővárosban oly héber vallásu magyar férfit, ki a kellő képességekkel és tudományos szakavatottsággal felruházva e nagy horderejü eszmét magáévá tenni és annak minélelőbbi megtestesítésére törekedni hivatva érzendi magát. (És lám mily hamar találkozott is ily férfit kegyedben, mélyen tisztelt rabbi úr!) Csekély nézetem szerint e magyar héber közlönynek kettős cél-felé kellene működését

1) Mire áhitattal mondunk: amen!

irányoznia; egyrésztől ugyanis az izraeliták benső községi viszonyaira kellene fordítania fő figyelmét.¹⁾ E tekintetben pedig temérdek a tenni való. Az idők nagyszerűen változtak; a korszellem és a nemzetiség fennhangon követelő kívánalmi gyors kielégítést követelnek. Vallásunk ritualis dogmáihoz nyulni nem szabad,²⁾ de az egész községi organismusnak, valamint a tanodai szervezetnek teljes regenerációja kell, hogy keresztül menjen, és hogy valamennyi institutióink mindenek előtt magyar szellemben ujjá alakíttassanak. Erről valamint egyéb fontos életkérdésekről kellend majd közlőnyünknek kellő tárgyismerettel és teljes függetlenségben tárgyalnia, szóval összes községeknek úgy mint egyes izraelitáknak korszerű és nemzeties irányu törekvéseikben buzdító és lelkesítő kalauzul szolgáland.

Más részről pedig közvetítője leend lapunk hitsorsosaink és a nemzeti kormány és más vallásu polgártársaink között; és itt ismét nagy fontosságú és jótékony befolyásu hatásköre leend; hivatva leend ugyanis érdekeinket a nyilvánosság terén bár szerény mérsékléssel, de szilárd határozottsággal roszakarat és előítélet ellen képviselni és védeni; és hivatva lesz héber hittársaink minden mozzanatait éber figyelemmel kísérni, és kimélet nélkül felszólalni, ha netalán valaha akarva vagy nem akarva ismét félreértésekre okot nyujtanának, és szünet nélkül meg megismételni, miként üdv számunkra csak a dicső magyar nemzethez feltétlen ragaszkodásban rejlik; és hivatva lesz végre az igazság szent érdekében azon meggyőződést általános érvényre juttatni, miszerint a magyar izraelita is csak oly forrón szereti imádott hazáját, csak oly önzés nélkül kész hazájáért feláldozni vagytonát és életét, mint bár mely más vallásu hazánkfia.

Ekképen eljárva, teljes bizodalommal reménylem, hogy sajtónknak egyetemes képviselői szives figyelmüket e zsenge vállalattól meg nem vonandják, sőt azt méltányos és hazafiui pártolásukban részesítendik.

Tápló-Szeléről, 1860. dec. 28.-kán.

Vajha a magyar nemzet minden egyes fia képes volna szívem mélyében rejlő, szódba nem önthető

¹⁾ Mint mult számunkbau R. Komáromból, ugy több községekben hasonló jeremiádok érkeznek hozzánk. Vallásközseink szervezete s pedig autonomikus alapokon, ez leend jelszavunk s buzgó törekvésünk.

²⁾ A mi lapunkat illetőleg, ez irányban kezeskedünk.

ézelimmet, hazafias szeplőtlenységükben átérezni; átérezni mind azon tiszta honfias ézelmeket, melyek most, a felszabadulás hajnalhasadtán minden becsületes magyar izr. kebelében özönben keletkeznek!

Velük azt átéreztetni csak is egy módunk van, s ez a sajtó; mert még eddig mindig csak az: a toll azon fegyver, mely, anyagi jólétünket előmozdítandó, szellemiharcz fontos kérdését oldhatja meg. Tehát Guttenberg isteni találmánya útján nyilatkozhatnak szabadon. Itt elmondhatjuk fűnekfának keserveinket, azon lelki gyötrelmeket s azon lelki bilincsek sanyargató, tompító és elérzékenyítő fájaldalmait, mely két ezred évi szenvedés után kér éltet vagy halált.

A sajtó útján vagyunk tehát képesek minden becsületes ézelmű és józan gondolkodásu honfinak önzéstelen hazaszeretetünk lángézelmeit bemutatni, s vajha képes volnék édes hazám és a dicső magyar nemzet iránti ézelimmet azokba átültetni, kik azt tettel is képesek bemutatni.

Nem hiszem, hogy volna olyan, ki, a szenvedélyek és előítéletek mételyétől elragályozva, a sziv legédesb ömlengésének nyilatkozatában tán gáncsot szeretne lelni, s pedig nem csak azért, nem mivel a haza érdeke, annak jövő boldogsága és felvirágzása igényli azt, hanem mivel ézelmeink, nyilatkozatunk és tetteink a legszivbelibb őszinteség, a velünk mint magyarokkal született, anyatejünkkel beszített, önkénytelen eredő ézelmeink hű valóomása.

Szeretnék annak szeme közé nézni ki a „Magyar izraelita“ megjelenésének szivből ne örülne! Az azon átok lepte teremtmény lehetne csak, ki nem magyar és legkevésbbé magyar zsidó. Még másképp álltak édes hazánk ügyei a mikor már én e lap keletkezését sejtém s ime! sejtelmim gondolatokká és végre azok tettekké alakultak át.

A midőn tiszt. Szerkesztő urnak e nemes és hazafias válatatot bátor voltam ajánlani egy mákszemnyit sem kételkedtem a sikerben. Hisz ösmerem népemet! És én, ösmerem őt így okoskodtam: azon nép, mely két ezer év után még mindig siratja és gyászolja vesztett hazáját, önállóságát és szabadságát bizonyosan imádandja, s hogy is ne szeretendné azon hont, melyben ismét mindenét felleli, s hogy is ne szeretendné azon nemzetet, mely őt két ezred évi szenvedés és száműzés után testvérének befogadja, mely nemzet világszerte ös-

mert nagylelkűsége minden malasztjával megajándékozta! S viszont ösmerve népem, hogy is ne lenne az minden perczen kész vérét és vagyonát e drága hon szellemi és anyagi üdveért feláldozni?! Esküszöm Jehova és Hadúr, e két sajtáságos nemzeti Istenre, hogy ez így áll. Ime ily kis izr. község, alig 30 pár — és számos előfizetője van, és pedig mi mind a régi kapufára vert zsidók vagyunk; de Jerusalemet fellelendő Makabeus ivadékait csak egy lelkes szóval kell buzdítani és az siet a jóra, mivel tudja, hogy evvel felépítendő templomának alaptövét teszi le.

Meg vagyok győződve, hogy hazánkban ezrekre megy a velem egyérmű magyar zsidók száma. Azt is tudom, hogy népünk hazánk minden fajú népét szellemi tekintetben felülmulja, nem sok kell azt cél- és korszerű és hasznosra rábírn.

A velem egy érzelműek, hiszem istenemet, nem mulasztandják el az alkalmat, hazai irodalmunk nevében hittársainkat kitelhetőleg a „M. Izr.“ előfizetésére buzdítani. — Hisz ez az, a mivel testvérnek bemutatjuk, hogy testvérek vagyunk, és a rágalmazó kajánt elnémitjük.

Tudom, hogy Szerk. Ur nem ily irányu levelet várt tőlem. No de jövőben ha szives lesz megengedni *) utána látok majd az itt uralgó közszellem, a zsidó és keresztény közti viszonyokról, hazánkat és népünket, egyház és iskola ügyünket illetőkről írni. Egyelőre e kicsinytel is beakartam mutatni, hogy a haza szívéhez közel lakva, annak főeréből egy meglehetősen pezsgő ág ide át nyiladozott hozánk. Magyarok vagyunk testestül lelkestül isten és ember előtt, a mit ismét engedelmeből egy kis példával bebizonyítok, t. t. jövő hóban egy „a helybeli izr. iskola megmagyarosodási javára“ tartandó táncvigalmunk lesz.

Sajnálva kell megjelentennem, hogy a bár csupa német ajkú, de köztisztelt Lichtenstein rabbi ur elhagy bennünket és hozand üdvöt és mennyei áldást a kúnshentmiklósi izr. községre. Isten velünk!

Bácskai.

Mező-Túr, január 2-kán 1861.

Főtisztelendő szerkesztő úr! Általános tetszés- és lelkesedéssel fogadtatott mindenütt vidékünkön

*) Örömmel elvárjuk.

ezen szép, uraságod által életbehívott vállalat hire, nem csak a zsidóktól, de az értelmesebb keresztényektől is, és sok szép remény csatoltatik jövőnkre nézve ezen a magyar zsidók érdekeit képviselendő közlönyhöz. — Mert valóban haladás korszakában élünk. — Hitsorsosaink mindenütt magyarosodnak — mert ha bár az utolsó tizenegy év alatt sokan közlünk önkénytelenül is — főleg külsőleg ruházatban és nyelven — németekké váltak; de szívünk azért meg nem romlott: magyarok vagyunk mi azért testestül, lelkestül; szeretjük mi hazánkat mindig, és szeretni is fogjuk — és a válság idején készek is leszünk azt tetteleg bebizonyítani! *)

Az alkotmányos mozgalmak községi életünkbe is hatottak; a régi előjárók helyére, újak, miveltebbek, korszerűebbek választatnak; mert a régieknek egyedüli érdeme, gazdaságuk vala, oskoláinkban a magyar nyelv tanulására nagy gond fordítottak, társalgási — mulatási körökből a német nyelv lassanként kiküszöböltetik és a magyar bevétetik, az ujságolvasás még azoknál is, kik azt soha sem tették — divatba jön, magyar ujságokra előfizetnek, hazai czélokra adakoznak. — A minap egy nagyobb társaságban több hölgyektől szólítottam fel, hogy magyar lapot ajánljak nekik, én azt szívesen megtevé, s a „Családi Kör“ ajánlottam, többen meg azt kérdezik tőlem, hogy mely magyar nyelvtan lenne legalkalmasabb hazánk nyelvének megtanulására — én dr. Ballagiét neveztem, melyet németajkuaknak számára legjobbnak tartok. **)

Szóval haladunk mindenképen, — az egyenlőség testvériség eszméi mindenütt hirdettetnek, sőt sok helyen valósítatnak is; de sajnos hogy ennek dacára mégis találkoznak egyesek, kik a középszázad előítéleteivel előállván, még most is megszégyenítve vélik magukat, ha zsidóval — legyen az bár a legmiveltebb is — társalognának. — Példáját ennek itt Mezőtúron hallám, hol a város értelmisége olvasóegyletet alapítván, ebből első gyűlésen szótöbbség által hozott határozat szerint az izraeliták kizárártak. ***)

*) Volt már idő, midőn azt bebizonyították; csak hogy sokan oly gyöngé emlékezőtehetséggel bírnak. Szerk.

**) Éljenek az ilyen derék honleányok! Ivadéuk majd igazán anyanyelven fognak magyarul beszélhetni. Szerk.

***) Mezőtúr nem fekszik Biharban?? — Bizony jó volna, ezen ugynevezett értelmiséget oda küldeni, hogy vegyenek leccskéket a szabadság tanulásában. Szerk.

Adja Isten, hogy ezen a zsidók irányában mind-
eddig táplált előítéletek végre megszűnjenek, hogy
a szabadság, egyenlőség s testvériség ne csak a hír-
lapokban a szószékről hirdetett eszmék, hanem a köz-
életben valósított tények legyenek!

Éljen a haza, szűnjék a felekezethez! ez le-
gyen ezentúl jelszavunk és mért csak ilyen módon fogjuk
a nagy győzelmet kivívni.

Orenstein Gyula

Kun-Szt.-Mártonból.

Nagyváradról, január 6-án 1861.

Valamint jelenleg a statusokban nagy renová-
tiók történnek, úgy fognak nagy változásokon keresz-
tül menni a Várad cultus községi hivatalnokok. Főleg
nem elégitette ki kellően a községet az izraelitai
főiskolabeli tanári testület. A közgyűlésben elhatá-
rozottat: hogy új esőd fog hirdettetni az el-
küldendő tanárok helyeire, melyre oda értve az el-
küldöttek csak olyanok fognak concurálhatni, kik,
valamint német és héber, úgy a magyar nyelvből is a
tanodai előadásra szükségelt ismeretekkel el leendek
látva.

A nő-növelde, mint olyan, mely céljának leg-
kevésbé sem felelt meg . . . s remény sincsen, el fog
töröltetni. Fenntartása 18 száz pftokba kerül, s a
növeldeket rendszeresen meglátogató tanítványok száma
14 vagy 15-re rug. Ez okban rejlik, hogy a belváro-
siak a nagypiaczéren lévő sár miatt éppen úgy ki-
nem mehetnek, mint a külvárosi leánykák be nem
jöhetnek.

Másként megy ám az a fiúskáknál! Nem nagy
baj, ha egy kissé nyüzsg a sárban.

Azért is több gond fog fordítatni a fiú növen-
dékek tanodájára. A hittan ¹⁾ és magyarnyelv tága-
sabb tért fognak elfoglalni.

A minapában az ablak alatt elmenvén, hallám
miként a kántor által betanított kis tanulók már a
meglehetősnél jobban eléneklék a szózatot. Megvalék
indulva, s egy kettő órányinál tovább halgatám.

Weiss ur, a kántor hivatásának kellően meg-
felel . . . ²⁾

Igen nagy örömünkre van hogy a váradi izraeli-

¹⁾ Nemde magyar nyelven?!

S z e r k.

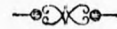
²⁾ Hát a predikáció?? Hová lett az a régi hazafüi ér-
teltség, mely már 1847-ben magyar isteni tiszteletet hozott
be a községben?

S z e r k.

ták mintegy egészen átszellemültek nem hosszú idő
óta. Hová eddig német lapok, most már magyar lapo-
kat járatnak. Ha valami áldozat szükséges vala-
mely irodalmi vállalat elősegelésére, legnagyobb,
s eddig nem tapasztalt készséggel járulnak hozzá.
A váradi izraelita hajadoknok . . . megfelelnek a
„magyar izraelita“ szép nevének, s méltán nevezhe-
tők honleányoknak. Bármelyikhez menjen, a kik plane
zongoráznak — fogja hallani mint zongorázzák a
szózatot s a hymnust Köleseitől, kísérve több
énekhanggal.

Legtöbbet köszönhet a község mostani előljá-
rójának — Steiner Lipót urnak. ¹⁾

B. B.

Vegyes közlemények.

— Azon községek közé, kik az iskolákban a
magyar nyelvet tanítási nyelvül behozni határozzák, a
pesti község előljárósága is tartozik, mely a jobb moz-
zanat óta ebben a legelső vala; de egyszersmind azt
is hatázza, hogy a fővárosban, a szeretett haza szívé-
ben, nemesak a héberon kívüli imák, meg a sz. ige
hirdetése is hazai nyelven történjék; azért egy jeles
magyar hitszónok nem sokára választatni fog, miért
a derék előljáróságnak őszinte hálaáncz ezennel
kifejezzük.

— Volt alkalmunk látni s olvasni hazai imánk,
a „szózat“-nak igen sikerült héber fordítását a de-
rék magyar tollú ó-budai izr. titkár Fischer Károly-
tól, mely lefordítás is — a mint halljuk — Poroszhon
Lyc városában megjelenő „H a m a g i d“ héber
szövegü politikai lapban világot látni fog.

— T. Róder Adolf kaposvári tanító úr által ér-
tesítettünk, hogy Somogy megyében egy évtized óta
több derék a kort értő rabbik működnek áldásosan,
s sajnálja, hogy a Kaposváron volt dr. Ehrentheil
rabbis néhány túlbuzgó távozásra s a Csehország-
ban levő horici állomás elfogadására kényszeríték. A
volt rabbinak — azt írja tudósító — megköszönhetik,
egy új templom leendő, s a romboló tüzelemnek egy
szép iskolaház már történt építését. Abban nagyon
helyesen jártak el a kaposváriak; minthogy sz. val-
lásuk is azt mondja: Az iskola szentebb, tehát előbb

¹⁾ E derék hazaitól sokat is várunk.

S z e r k.

való a templomnál. — Azt is közli velünk a fentvezett R. úr, hogy a somogyi izraelitaság a Főispán ő méltóságánál tisztelkedett a marczeli rabbi Morgens-tern M. vezérlete s magyar szónoklata mellett, Ő ms. válaszolni méltóztatott: tartsák meg hűn szavokat, legyenek jó hazafiak, ajk- s szívre nézve, majd számolhatnak a nemzet pártfogás- s Isten áldására! Mi erre A m e n - t mondunk.

— Bartfeld Béla úr egy nagykőrösi nagyon orthodox zsidó hazafiúi jellemével ismertet, kinek neve Steiner József, s ki nemcsak gyermekeit teljes magyar szellemben növelteté, még a lefolyt germanisáló rendszer alatt egyáltalában nem engedé unokáinak, hogy csak egy szót is ejtsenek németül. Mily igazságtalanul bántak tehát a nagykőrösiek az ottani izraeliták ellenében!

— D. Földvállról mosolygó arczu hírek érkeznek hozzánk. Az ottani lelkes Apát s Plebános t. i. egyik szent beszédében megmutatá híveinek, hogy az izraeliták az ő magyar testvéreik, hozván elő például, hogy még a pesti izraelita község pályázatát nyitott

magyar izraelita hitszónokra; s e nemes szavaknak volt hatása: D. Földvár csöndes, az ottani izraeliták becsületes Mózes vallásában levő magyarok; s a rabbi visszatért. Közös Istenünk áldja meg az ily lelkes katolikus főpapot!

— Mult számunkban említettünk s korholtunk egy bizonyos zsidó ujságot. Ez alatt egyáltalában nem értettük az itt Pesten megjelenő „Illustrirte J u d e n z e i t u n g“-ot, melyet inkább derék magyar szelleménél fogva minden magyarul nem értő izraelitának figyelmébe s pártfogásba ajánlunk; hanem a Neméthoni Magdeburgban, mi magyarok számára, de ellenére is, szerkesztett „Z e i t u n g d e s J u d e n t h u m s“-t melyet csakugyan már kiköszöbölhünk kellene magyar ellenes levelezőivel együtt.

— Az itten izr. magyar egylet mintájára alakultak egyletek Kolosváron, Pécsen s Pápán.

— A magyar izr. egyletnek ideigl. helyiségében (Nádor utca Vác száll. 2. em.) szombaton f. h. 12. d. u. 5 órakor nyilvános irod. fölolvadások fognak tartatni.

S z e r k e s z t ő i p ó s t a.

B. B. úrnak Nor. — A folytatást készen várjuk.

R. A. úrnak Kap. — Közléseit örömmel várjuk.

O. Gy. úrnak K. Sz. M. — Kérjük ezentúli levelezését.

St. M. úrnak Mak. — Közreműködését szívesen köszönjük meg.

Dr. B. Gy. úrnak Mos. — Észrevétele igzzságos; de nem másíthatjuk többé. Kérjük további közléseit.

B. B. úrnak Eszterg. — Tessék fölesapni; kezünket készséggel nyújtjuk.

S a j t ó h i b á k.

12. lap 1. hasáb felülről 2. sor változtattak helyett: változtak.

12. lap 2. hasáb f. 4. s. valamennyünk h. valamennyiünk

21. lap 2. hasáb al. 7. s. i g y h e l y e s: vakhite; — ébredjen e néhány

13. lap 1. hasáb f. 6. s. m e l y u t á n k ö v e t k e z i k: szívesen foglalja el az üres helyeket; á m h a